

İlk Çağdan Günümüze Kimeraların Plastik Sanatlardaki Tasviri

Depiction of Chimeras in Plastic Arts from the Early Ages to the Present

Derya Aysun CANSAN

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölü-
mü, Sivas, Türkiye

öz

Kadim kültürlerde önemli bir yeri olan mitler; tanrıların yaşamlarına dair kutsal hikayeler, dünyanın nasıl var olduğunu açıklayan geleneksel anlatılar olarak nitelendirilebilir. Mitoloji tarihinde birçok; hayali, doğaüstü güçlere sahip karışık yaratıklar, kimi zaman kötünün kimi zaman ise iyinin temsili olmuşlardır. Kadim kültürlerde kimera olarak adı geçen bu karışık yaratıklar, İlk Çağlar'dan günümüze kadar farkı özelliklerde ve amaçlarda var olmuşlardır. İnançın, korkuların ya da doğaüstü güçlere olan hayranlığın etkisiyle varlık bulan kimeralar, farklı canlıların birleşimi sonucu, birleştiği her canlının gücünü de tek bedende bir araya getiren gizemli yaratıklardır. İkel dönemden, Gotik ve Rönesans dönemlerinde mitoloji ve inanç çerçevesi içerisinde gerek yazınsal gerekse plastik anlamda hayat bulan kimeralar, günümüzde biyoloji biliminde bir genetik olgunun adı olmuştur. Ayrıca genetik bilimindeki buluşlar, çağdaş sanatçıların kimera denilen bu yaratıkları farklı bir boyuttan yeniden ele almalarına olanak tanımaktadır. Çağdaş sanatçılar biyoloji ve genetik bilimi ışığında yapıtlarını laboratuvar ortamında üretirken, ortaya çıkan ürünlerle bilimi, bu farklı yaratıkların etik durumunu ve toplum tarafından bu üçüncü türün kabul görmesi gibi meseleleri ele aldıkları görülmektedir. Günümüz kimeralarının, mitolojide adı geçen yaratıkla benzerlikler gösterdiği göz önüne alındığında, sanatçıların bu bağlamda geçmişten beslendikleri söylenebilir. Bu çalışmada literatür tarama yöntemi kullanılarak tarihi süreç içerisinde çeşitli biçimlerde tasvir edilmiş kimeraların, plastik sanatlardaki betimlemeleri incelenmiştir. Bu bağlamda çalışmada, İlk Çağ'dan itibaren, çağdaş sanata kadar kimeraların yüklendikleri anlamların irdelenmesi amaçlanmıştır. Bu karışık yaratıkların tanrı ve tanrıça formu ya da şeytani vasfı, günümüzde üçüncü bir türün varlığını ya da bu türün gelecekte var olma ihtimalini ve insanlık tarafından kabulünü vurgulayan anlayışın yansıtıldığı eserlerin yaratılma amaçları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kimera, mitoloji, biyolojik sanat

ABSTRACT

Ancient myths can be characterized as sacred stories about the lives of the gods and traditional narratives that explain how the world came into existence in ancient cultures. In mythology, many imaginary, mixed creatures with supernatural powers represent the evil and the good at times. These creatures, labelled as chimeras, have existed with different characteristics and purposes. The chimeras, created by the influence of faith, fears or admiration for supernatural powers, are mysterious in that they bring together the power of each creature in a single body. They appear both in literature and plastic arts and religious beliefs from the primitive period to the Gothic and Renaissance periods, as well as being named after a genetic phenomenon in biology. Additionally, discoveries in genetics allow contemporary artists to reconsider these the chimeras from a different perspective. While contemporary artists produce their works in a laboratory environment, it is obvious that they address issues such as ethical status of these different creatures and the public acceptance of this third species. Considering that today's chimeras bear similarities with those in mythology, it can be said that artists are inspired by the past. This research examines various depictions of chimeras in plastic arts. The study aims to examine the meanings attributed to chimeras throughout history. Their divine form or demonic qualities, existence of a third species or possibility of the existence of this species and the purpose of the creation of the works reflecting the conception emphasizing their public acceptance are also discussed.

Keywords: Chimera, mythology, biological art

Geliş Tarihi/Received: 29.07.2023

Kabul Tarihi /Accepted: 21.11.2023

Yayın Tarihi/Publication Date: 26.03.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Derya Aysun CANSAN

E-mail: derya1602@hotmail.com

Cite this article as: Cancan, D. A. (2024).

Depiction of chimeras in plastic arts
from the early ages to the present. *Art
and Interpretation*, 43(1), 43-51.

Giriş

Mit tanımsal olarak nitelendirilme meselesi 2000 yılı aşkın süredir bilimsel tartışılmaları beraberinde getirmektedir. En çok kabul gören tanımları arasında mitlerin tanrılarla ilgili kutsal hikayeleri ya da dünyanın nasıl olduğunu açıklayan anlatımları veya basitçe ifade edilirse kolektif bilgi ve deneyim aktaran geleneksel hikayeleri nitelendirmesi bulunmaktadır. Bu tanımlamaların dışında çeşitli disiplinlerden ve entelektüel hareketlerden bazı yazarlar miti farklı biçimlerde yorumlamışlardır. Bu yorumlara göre mitler bir dil hastalığı, mantık öncesi düşüncenin bir kipi, bilinçaltının anlamları, doğal evrenin belirtkelerinin tasvirleri, toplumsal düzene ilişkin simgesel ifadeler ya da ritüellerin sözlü bölümü olarak tanımlanmıştır (Pinch, 2002). Mitoloji doğal fenomenlerin, iyi ya da kötü huylu doğaüstü güçlerin, insanlardan farklı ve üstün varlıkların, doğrudan ya da aracilar vasıtasıyla uyguladıkları inancı temsil etmektedir. Tarihte bilinen dini inançların ilk kanıtları Paleolitik çağda yaşamış olan insanların ritüel uygulamalarının kalıntıları gibi görünen izler ya da bu tür törenlerin resimleridir. Ancak tarihöncesi çağlara ait olan bu bilgilere tam olarak ulaşmak ve dinsel inançlar hakkında gerçek verilerle sahip olmak mümkün değildir (Graves, 1987). Mitoloji her milletin geçmişinde sahip olduğu değerlere göre şekillenmiştir. Mitoloji, ulusların inançlarını, tanrılarının kahramanlıklarını, perileri ve devleri anlatan mitler ve hikayeler olarak ifade edilebilir. Bir ilim olarak nitelendirilen mitoloji gerçek dünyanın dışında efsanevi hikayeleri, masalların nasıl varlık bulduğunu, anlatmak istediği düşüncüyü, inancı ve alanda çalışan bilginlerin düşüncelerini sunmaktadır (Can, 2011). Mitoloji tarihinde bulunan efsanelerde ve mitlerde tasvir edilmiş farklı türlerde yaratıklarla karşılaşırız. Mitlerde geçen bu öfkeli canavarlar “aynı zamanda hem evreni hem de insanlığı kaosla tehdit eden korkutucu bir bozukluğun simgesiydi” (akt. Mackellar ve Jones, 2012). İnsan varlığının dışında, ondan daha güçlü ve insanın gücünün ötesinde doğaüstü yeteneklere sahip yaratıkların var edilmesi istediği, ilkel toplumlardan günümüze kadar gelen süreçte her zaman büyüleyici bir düşünce olmuştur. Türlerin karışımıyla yaratılan bu üstün varlıklar Çin’den, eski Mısır kültüründe, Hint, Anadolu ve Yunan kültürü gibi birçok medeniyette görülmekte ve çeşitli adlarla anılmaktadırlar.

Bu araştırmada başta Yunan kültüründe önemli bir yeri olan ve başka medeniyetlerde de benzerlerine rastladığımız kimeraların sanat tarihi sürecindeki görsel uygulamalarına yer verilmiş, günümüzde bilimsel araştırmaların bünyesinde plastik sanatlardaki yansımalarının ele alınması amaçlanmıştır. Yunan mitolojisinde karşımıza çıkan kimera ilahi bir soyun parçasıdır ve insan hayal gücünün bir ürünüdür. İnsansı bir uzva sahip olmayan kimera, modern bilimsel araştırmaların buluşuna da ad olmuş ve insansı niteliklerinde karıştığı organizmaların gerçekliğinin temsili olarak sadece antik mitolojinin bir canavarı olarak kalmamıştır.

Kimeraların Plastik Sanatlardaki Biçim ve Anlamlarının İrdelenmesi

Kadim kültürlerde birbirine benzer niteliklerde varlık gösteren kimeralar ilk olarak Yunan mitolojisindeki tasvirleriyle akıllara gelmektedir. 17. Yüzyılın sonuna kadar canavara benzetilen bu yaratıkların mitolojik görevleri vardı. Kızgın tanrıların izini taşıyan bu yaratıklar, bedensel yaratılışları sayesinde olağanüstü güçlere sahiptiler (Grimal, 1986). Kimera farklı türlerin bir araya gelmesiyle oluşan “paradoksal bir varlık üreterek doğal düzeni tersine çeviren aslan, keçi ve ejderha türlerinin bir karışımıdır” (Anrieu, 2007, s. 59). Kimeralar mitolojide değişik tasvirlerde beden bulmuşlardır. Bu kadim yaratıklar kendilerine adanan güçleri sayesinde mitlerde yok edilemez niteliklerle varlık bulmuşlardır.

Görsel 1.

Yunan Mitolojisinin 'de Kimera

Kimera günümüzde genetik biliminde de karşımıza çıkan bir terimdir. İki farklı zigottan oluşan kimera farklı genetik kökenlere sahip iki tür hücrenin bir kombinasyonda birleşmesi sonucunda ortaya çıkan organizmalardır (Anrieu, 2007). Genetik biliminde bir bozukluğa ad olan kimeraların Yunan mitolojisinde ilk olarak çanak çömlek üzerindeki resimlerde görülmesinin yanında, gotik sanatta, Çin mitolojisinde ve hatta Hindistan İndus uygarlığı gibi farklı kültürlerde de tasvir edildiği bilinmektedir. Resimsel tasvirlerin dışında mitoloji, heykel sanatının temel kaynaklarından birisidir (Atalay 2014, s. 15). Çin mitolojisinde at, geyik ve öküz karışımı boynuzlu bir yaratığın temsilidir kimera. İndus uygarlığında adı geçen yaratık Yunan kimerası ile benzerlik göstermektedir. Büyük bir kedi gövdesine sahip olan İndus kimerası yılan kuyruklu, tek boynuzlu, toynaklı, keçi boyunlu, insan yüzlü ve bir fil hortumu gibi çeşitli vücut parçalarına sahip bir yaratıktır.

Orta Çağ Avrupa sanatının anıldığı Gotik Dönemde de kimeralara rastlanmaktadır. Mimarının ön planda olduğu bu dönemde heykeller mimarının bir parçasıdır. Kimeralar İncil’de bahsi geçen farklı yapıdaki hayvanları ya da kişileri temsil etmektedir. Genellikle gargoyle olarak adlandırılan heykellerin nitelendirildiği bu kavram, mimarının bir parçası olan çatıda biriken suların tahliye edilmesini sağlayan olukların adıdır. Gotik dönemin bu grotesk heykellerinin bulunduğu en önemli yapıları Notre Dame Katedrali’dir. Paris’te 1163-1250 yılları arasında inşa edilen Notre Dame Katedrali, Avrupa’nın ilk ve en yenilikçi yapılarından biri olma özelliğini taşımaktadır. Katedral dev boyutta ikiz kuleye sahiptir. Aynı zamanda merkeze yerleştirilmiş gül penceresi, batı cephesinde bulunan büyük portal ve Galerie des Chimères olarak bilinen kısmın iki kuleyi birleştirdiği bu bölümünde kimeralar yer almaktadır.

Katedral tarihi süreç içerisinde yaşadığı çeşitli tahribatlar sonucunda birçok restorasyona tanık olmuştur. Bu restorasyon kayıtlarında yapıda yer alan hayali yaratıklar hayvan olarak nitelendirilmiştir. 1849 tarihli restorasyon kaydında Viollet-le-Duc bu tuhaf yaratıkları kimera olarak tanımlamış ve bu terim Fransa’da bu canavarlar için kullanılan standart bir ifadeye dönüşmüştür (Camille, 2009).

Mimar Louis Gibson’a göre kimeraların tasarımları onları yapan heykeltıraşlara aittir. Bu nedenle katedralde yer alan bu fantastik yaratıkların farklı heykeltıraşların hayal gücüyle yapıldığı ve birbirinden bağımsız türde yaratıkların oluşmasına neden olduğunu söyleyebiliriz (Öndin, 2020, s.138-139). Yarı insan yarı hayvan görünümüne benzeyen bu ürkütücü yaratıklara çeşitli metaforlar yük-

lenmiştir. Katedralin en üst noktalarına yerleştirilen ve yukarıdan aşağı doğru bakan kimeralar, kimilerine göre günahları yok eden ve şeytanları kovan bir yaratıkken, bazılarına göre çirkin bedenlerde kötünün temsili olarak da yorumlanmıştır (Görsel 2). Orta Çağ sanatçısına sınırsız bir tasarım özgürlüğü sunan katedraldeki kimeralardan en göze çarpanı, yapının kuzey cephesinde bulunan, Viollet-le-Duc tarafından yapılan Paris'i seyrederken, ellerini düşünceli bir şekilde çenesine dayamış, dili dışarı çıkmış boynuzlu, kanatlı şeytan tasviridir (Görsel 3).

Görsel 2.
"Kimeras," Notre Dame Katedrali

Görsel 3.
"Kimeras," Notre Dame Katedrali

Camille (2009), taş formlara sahip olan kimeraların bazı sanatçıların eserlerine konu olduğunu belirtmiştir. 19. yüzyıl baskı ustası Charles Méryon'un baskı resimlerinde (Görsel 4), çizimlerinde ve Henri Le Secq'in fotoğraflarında görselleşen kimeralar izleyicinin onları daha yakından tanımalarına olanak tanıdı (Görsel 5). Bu fantastik yaratıkların birden fazla cinsel niteliklere sahip olduğu düşünülmektedir. Kimeralar cinsiyet değiştirip çağının ötesine giderek toplumsal cinsiyet sorunlarını yansıtır, korku uyandıran dışı avcı, fahişeyi ve hatta cinsel tersliğin temsili haline gelmişlerdir. Bu canavarların minyatürleştirilmiş, evcilleştirilmiş oyuncaklar olarak başlayan serüvenleri sanal ve küresel hayaletlerin gelecekte Gotik'in koruyucuları haline geldiği internetle doruğa ulaşan kültürümüzde, serbest bırakılma ve metalaştırılma yolları ortaya çıkmıştır.

Görsel 4.
Charles Méryon, 1853, Baskı Resim

Görsel 5.
Henri Le Secq 1853, Fotoğraf

Kimeraların Orta Çağ'da sanatçılara sınırsız bir hayal gücü sunmasının ardından Rönesans, Barok veya Romantik dönemde de çeşitli kılıklara bürünerek karşımıza çıktıkları görülmektedir. Hieronymus Bosch'un triptik eseri "Dünyevi zevkler bahçesi" üç bölümden oluşmaktadır (Görsel 6). Yapıtın sol paneli Âdem ve Havva'nın cennetteki tasvirlerini içerirken orta panelde çıplak insanların

betimlendiği, dünyevi zevklerin şehvetiyle vecd olma halinde insanların yorumlandığı bir dünya sunulmuştur. Sağ panelde ise ürkütücü varlıkların olduğu cehennem sahnesinde birçok sürreal görüntüyle karşılaşmaktayız. Bu panelin tiksindiren ve ürküten yaratıklarının en önemlisi kuşkusuz, kafasında bir kazan olan cehennem prensidir (Görsel 7). Kimera olarak nitelendirebileceğimiz bu yaratık farklı canlıların niteliklerini bir bedende taşımaktadır.

Görsel 6.
Hieronymus Bosch, "Dünyevi Zevkler Bahçesi", 1503-1504, Ahşap üzerine yağlı boya

Görsel 7.
Hieronymus Bosch, "Cehennem Prensi"

Rönesans ressamlarından Pieter Bruegel'in grotesk resimlerinden "İsyankâr meleklerin düşüşü" eserinde birçok acayip, korkunç şeytani yaratığın sanatçı tarafından bitki, hayvan ve insan karışımı melezi bir tür oluşturduğuna tanık olmaktadır (Görsel 8).

Görsel 8.
Pieter Bruegel, "İsyankâr Meleklerin Düşüşü", 1562, Yağlı boya

Mitler tarihinde farklı bedensel niteliklerin yansıması olan bu mefhumlar inanç ve birtakım ritüellerin simgesidir. Pan mitolojide çoban tanrısının adıdır. Koyun ve keçilerin çobanı olarak nitelendirilen Pan, avcı, savaşçı, bekçilerin tanrısı ve kuşbaz gibi daha başka meziyetleri de olan bir yaratıktır (Boyana, 2005, s.167). Yarı keçi melezi bu mefhumun gövdesi insan, bacakları keçi toynaklı, alnında ise iki boynuzu vardır. Erkek keçi olarak anılan Pan cinsel anlamda oldukça güçlü, perileri ve erkek çocukları kovalayan, çok iyi gizlenen, tırmanan ve uyumayı seven bir varlıktır (Grimal, 1986, s. 334-335). Yunan mitolojisinde iyi ya da kötünün temsili olarak tasavvur edilen tanrıların tasvirlerini, Barok dönemi resimlerinde de görmekteyiz. Mitleri eserlerinde canlandıran Rubens'in "Pan and Syrinx"i konu aldığı efsaneyi 17. Yüzyılda Hollandalı sanatçıların defalarca betimlediği bilinmektedir (Görsel 9).

Görsel 9.
Peter Paul Rubens, "Pan and Syrinx", Yağlı boya, 1620

İspanyol ressam Goya'nın Kara resimleri arasında olan "Meclis" adlı eserinde keçi şeytanla özdeşleştirilmiştir (Görsel 10). Yaşlanma, ölüm, şiddet gibi konuların vurgulandığı resimdeki görüntüler ürkütücü niteliktedir.

Görsel 10.

Francisco Goya, "Meclis", 1797-1798, Tuval üzerine yağlı boya

14. Yüzyılda tapınak şövalyelerinin Katolik Kilisesinde aforoz edilme nedeni olarak öne sürülen şeytani varlık olan baphomet Goya'nın resimlerinde de görülmektedir. Şeytani simgeleyen bu yaratık hem erillik hem de dişilik niteliklerine sahip, iyi ve kötü gibi zıt özellikleri bünyesinde toplamıştır (Wikipedia).

Kimeralar plastik sanatlarda tarih boyunca çeşitli nitelikler taşıyarak, insan elinde ve hayal gücünde var edilmiş, insanın korkularının, inançlarının bir ürünü olarak varlık bulmuştur. 19. Yüzyılın sonlarında genetik bilimindeki buluşlar, 20. yüzyılda klonlamanın yapılması ve daha birçok bilimsel, teknolojik ilerleme gerçekte dünyayı akıl almaz bir biçimde değiştirmektedir. Tarih öncesi çağlardan günümüze değin sanatçıların eserlerinde farklı görevlerle tasvir ettiği kimeralar, bilimde de yerini almaktadır. Doğanın kendisinin ürettiği kimeraları biyolog ve filozof Michel Tibon Cornillot "kimerik hayvanlar, bitkiler ya da bakteriler yeni bir biyolojik doğanın mühendisliğini müdelemektedir; bu doğada, bir şekilde, dünyadan özenle kovulmuş olan eski ilahi amaçların yerini almış olan bir amaçlar düzeni, yeniden deşifre edilebilir" (akt. Anrieu, 2007) sözleriyle ifade etmiştir.

Sanatçıların yaşadığı dönemde gerçekleşen teknolojik gelişmeleri sanatlarına dahil etmeleri, yapıtlarının bu gelişim sürecinde yeniden şekillenmesine neden olmaktadır (Kaya, 2023, s.8). Biyoloji ve genetik biliminin ışığında sanatın anlatım ve ifadeleri her ne kadar değişmiş olsa da ilk başta ele almış olduğumuz hayal ürünü canavarların, eski çağlardan itibaren sanatçıların zihninde var olduğunu görmekteyiz. Bilimsel ve teknolojik ilerlemeler sanatçının düş dünyasının uygulanış ve biçimsel şeklini değiştirmiş, sanatçıya daha geniş bir anlatım alanı sunmuştur. Sanatçıların bu bağlamdaki çabalarını bilimsel çalışmalara göre geliştirmektedir. Bilim insanlarının elde edilen kültür örnekleriyle organ yaratma çalışmaları, sanatçı için yarı canlı materyallerin kullanılmasına olanak tanımıştır. Doku kültürüyle çalışmalarını sürdüren Catts ve Zurr biyoloji bilimi ve sanatın ortaya koyduğu düşünceyi şöyle ifade etmişlerdir: "Karmaşık organizmaların vücut parçalarının 1910'dan beri kültürlendirmeleri yapılmaktadır. "Yeni ve şaşırtıcı bir yaşam biçiminin üretimi, in vitro hücrenel yaşam", ölüm kavramının yanı sıra benlik kavramımıza da somut bir meydan okuma sunuyor" (Catts ve Zurr, 2007, s. 231).

Avusturyalı olan Oron Catts ve Ionat Zurr kurdukları SymbioticA laboratuvarında doku üretim teknolojilerini endişe bebeklerini ya-

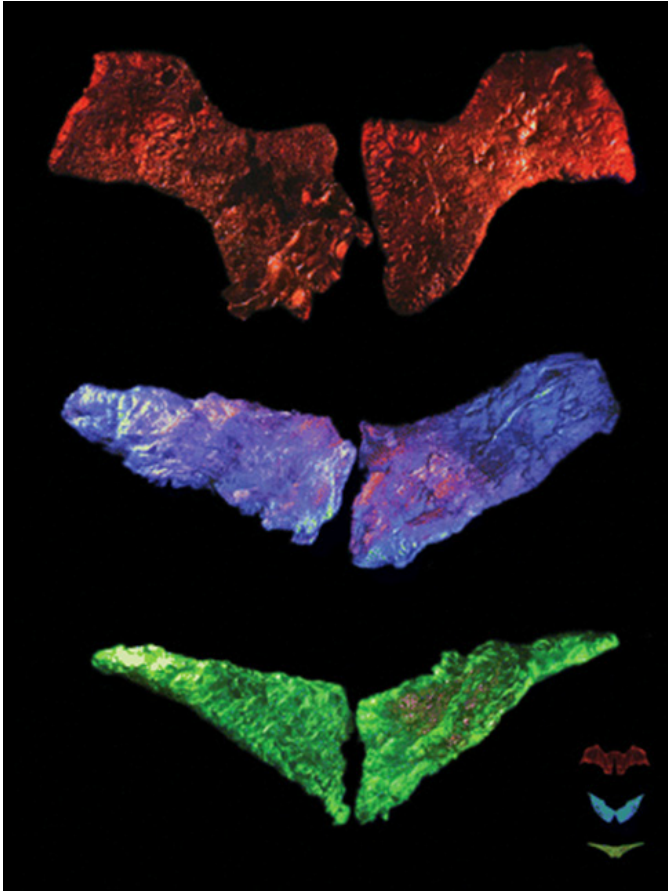
ratmak için kullandılar. Bu sanatçılar biyolojik olarak parçalanabilen küçük oyuncak bebek şeklinde polimerler var etmişlerdir (Görsel 11). Bu polimerleri kas, endotelya ve osteoblast hücreleriyle tohumladıktan sonra, bir biyoreaktör içine yerleştirdikleri kültüre koydular (Andrews, 2007, s.127). Çocukların endişelerini itiraf ettiği, mimik ve canlı dokuya sahip yedi oyuncak bebek yarattılar. Bu bebekler arasında biyoteknoloji, kapitalizm ve öjeni korkusunu temsil eden bebekler de vardı. Bu bağlamda çalışan sanatçıların bir kısmı teknolojinin çekici, güvenli veya değerli görünmesini sağlarken aynı zamanda biyoteknolojinin daha fazla kabul görmesine yol açabilmektedirler (Andrews, 2007, s.127). Modern dünyanın kimeraları olarak nitelendirilebileceğimiz bu yaratıklar, sanatçı eliyle bilimsel buluşların ışığında varlık bulmaya başlamıştır.

Görsel 11.

Oron Catts ve Ionat Zurr, "Worry Doll", Yarı canlı doku kültürü, 2010

Catts ve Zurr bilim insanlarından oluşan bir ekiple çalışmaktadırlar. Biyoloji biliminin yaratıcı keşiflerini ve etikliğini ele alan ekip, yaşam bilimlerinin hayata etkilerini ya da nasıl etkileyeceğini, yaşam biçimimizin nasıl değişebileceğini ve geleceğin ne yönde şekillenebileceğini incelemektedirler. Biyolojik sanatın öncüsü olarak görülen Catts ve Zurr'un proje ve tasarımları sanatın sınırlarını zorlayan niteliklere sahiptir. Sanatçıların diğer dikkat çekici çalışmaları ise seyirciyi şaşırtan bir sergi anlayışı sunan domuz dokusundan elde edilen kanatlardır (Görsel 12). "Domuzlar uçabilseydi" temasını üstlenen sergiye izleyici uçan domuz görme düşüncesiyle gelmiş ancak domuz dokusundan üretilmiş yarı canlı küçük doku heykelleriyle karşılaşmıştır (Andrews, 2007, s.127).

Görsel 12.

Oron Catts ve Ionat Zurr, "Pig Wings", Yarı canlı doku kültürü, 2000–2001

Biyolojik sanatlar üretim kaynağını ve söylemlerini farklı disiplinlerden, sanatın ifade biçimlerinden alan, birçok anlamda sınırları zorlayan bir sanat anlayışıdır. Sınırları aşan sanatçı Patricia Piccinini modern kimeraların yaratıcısı olarak nitelendirilebilir. Onun sanatında hayvan insan mutantları, klonlanmış yaratıklar ve siborgların heykelsi varlıkları fantastik, fütüristik bir alemin gerçeküstü canlıları gibidirler (Görsel 13). Piccinini'nin çalışmaları, bu dünyayı paylaştığımız tüm canlılar ve bitkiler için olduğu kadar gelecekte aramızda yaşama ihtimali olan, henüz bilinmeyen varlıklar için de empati ve özen içeren etik mesajlar barındırmaktadır (Krems, 2021). Piccinini'nin modern kimeraları güzellik ya da çirkinliği hangi bakış açısıyla baktığınıza göre değişmektedir. Metaforlarla yüklü olan bu yaratıkların var olduğu dünyayı izleyiciye sunan sanatçı, alımlayıcının algısını bir sorgulama sürecine sokar. Piccinini'ye göre bu melez yaratıkları kabullenme zorluğu farklı olan herhangi bir şeyle ya da herhangi biriyle karşılaştığımızda bu durumu kabul ederken ki hissettiğimiz zorlukla aynıdır. Sanatçının sunduğu dünya izleyicide gerçek dünyanın normal ve tuhaf, istenilen ya da kabul edilemezleri arasındaki sınırların ne olduğu düşüncesini uyandırmaktadır (Piccinini, 2019).

Kullandığı malzemeler ve yaptığı heykellerle kuşkusuz günümüzün en tartışmalı ve düşündürücü sanatçılarından birisi olan Avusturyalı Piccinini hiperrealist, sürrealist heykelleri ve enstasyonlarla çeşitli sergiler düzenlemiştir. Çağdaş sanat aracılığıyla yeni bir türün varlığını ve bu varlığın bilimle, hayal gücüyle ilişkisini semptomatik olarak göstermiştir.

Görsel 13.

Patricia Piccinini, "Yeni Doğan", Silikon, cam elyafı, insan saçı, 2010

Teknolojik gelişmelerin ışığında hiper gerçekçi betimlemelerle karşılaşan izleyici tuhaf, itici, korkunç ve alışılmadık vücutlu bu cannavarların gerçek dünyasında buluyor kendisini. Sevimli ve alışıldık bir görüntü içerisinde bu itici yaratıkları zaman zaman yerleştiren sanatçı silikon, cam elyafı, naylon, plastik ve insan saçı gibi malzemeleri kullanarak hiperrealist hibrit heykelleri oluşturmaktadır (Jezińska, 2022, s.364).

Catts ve Zurr (2007, s. 232) sanatın üslendiği rollerden birisini şöyle ifade etmiştir "“inşa halindeki dünyalar” senaryolarını önermek ve tartışılabilir nesnelere yaratmak amacıyla teknolojileri alt üst etmektedir. Bu bağlamda sanatın yarı canlı yaratıkları sunmadaki tavrını eserlerine yansıtan Amerikalı çağdaş sanatçı Alexis Rockman gelecekte değişen dünyanın manzaralarını bitki, hayvan mutasyonlarıyla, kimerik hayvanlarla izleyiciye sunmaktadır.

Alexis Rockman, genetik mühendisliği, evrimsel biyoloji, orman-sızlaşma ve iklim değişikliği gibi meselelere eğilen tavrıyla sanatını şekillendiren ilk çağdaş sanatçılardan birisidir. Rockman'ın sanatı bilim kurgu filmleri, müze dioramaları, doğa tarihi, bitki illüstrasyonları ve hatta Rönesans'a kadar uzanan gerçekçi sanat anlayışlarından beslenmektedir (Alexis Rockman: A Fable for Tomorrow, 2023). İnsan varlığının çok görülmediği sinematik yağlı boyalarında Rockman geleceği, "canlıların zehirli koşullarda ve istilacı türlerin saldırısından kurtulmak için mücadele ettiği doymuş bir distopya olarak" tasvir etmektedir (Rosenberg, 2023).

Rockman'ın eserlerindeki kimeralar bilimsel deneylerin sonuçlarını sorgulamak için var olmuşlardır. Sanatçının biyosfer serisinde birisi olan Avustralya adlı yapıtında kanguru ve kimerik yavrusuyla karşılaşmaktayız. Annesinin kesesinde olan yavrunun kafası kanguru olmasına rağmen ağzı kuş gagası olarak betimlenmiştir. Deneysel bir ortamda bulunan canlılar bir değişim içerisinde.

Alexis Rockman'ın Newtown Deresi adlı yapıtındaki balık üzerine yerleştirmiş olduğu çift başlı kuş bir kimeradır (Görsel 15). Sanatçı mutasyona uğramış yaratıkları var olan dünyayla kurgusal olanı birleştirerek izleyiciye sunmakta ve yaşadığımız gezegenin geleceğini gözler önüne sererek ona sahip çıkmamız noktasında mesajlar vermektedir. Sanatçı eserlerinde dünyanın kirlenmesinden, insan tüketiminin sürdürülebilirliğinden, genetiği değiştirilmiş canlılardan, insan yapımı bozulmalardan korunmanın gerekliliğini ele almaktadır.

Görsel 14.
Alexis Rockman, "Biyosfer Avustralya", Ahşap üzerine yağlı boya, 1993

Görsel 15.
Alexis Rockman, "Newtown Deresi", Ahşap üzerine yağlı boya, 2014

Sonuç

Kadim kültürlerde, hayvanların çeşitli uzuvlarının bir araya getirilmesiyle -birleştiği her canlının gücünü aldığı düşünülen- farklı türler yaratılarak, ona insanüstü güçlerin yüklendiği, nerdeyse ölümsüz olarak tasvir edilen kimeralar, sanat tarihi sürecinde sanatçının hayal gücünü özgürce kullanmasında sınırsız bir dünya sunmuştur. İlk Çağ, Orta Çağ, Rönesans ve çağdaş sanat anlayışlarında gerçeküstü imgelerle karşımıza çıkan kimeralar, sanatçıların hayal ürünü birer imgesel görüntüleridir. Çağdaş sanat anlayışından önce mitolojinin temsili olan bu varlıklar bilinmeyen, doğaüstü gücün, görünmeyen, korkulanın veya yaratıcı tanrı-tarıhanın insan hayal gücüyle görülmeye dönüştüğü bir varlıktı. Dönüştürücü ya da görünen kılan sanatçı, çağdaş sanatta biyoloji bilimi ve genetik bilimindeki gelişmelerin etkisinde modern kimeralar üretmektedirler. Bu bilimsel araştırmaların sonucunda çıkan kimerik hayvanları sanatçılar etik, eleştirir, üçüncü türün varlığı gibi konu-

ları sanatlarında ele almışlardır. Bu bağlamda çağdaş sanat öncesinde kimeralar din ve inanç temelinde sanatçıya sınırsız bir hayal gücüyle tasarım yapma özgürlüğü tanırken, günümüz sanatında geleceğin dünyasının izleyiciye gösterildiği, sınırların aşılarak yaratılan bir sanat anlayışının sunumunun en dikkat çekici malzemesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

- Alexis Rockman. (2023, Temmuz 18). A fable for tomorrow. Smithsonian American Art Museum.
- Andrews, L. B. (2007). Art as a Public Policy medium. E. Kac (Eds), *Sings of life bio Art and beyond* (s. 125-151). Cambridge, Massachusetts, London: The MIT Press.
- Anrieu, B. (2007). Embodying the Chimera: Biotechnology and subjectivity. E. Kac (Eds), *Sings of life bio art and beyond* (s. 57-69). London: The MIT.
- Atalay, R. (2016). Mitolojinin heykel plastiğine yansımalarına genel bir bakış. *Sanat Dergisi* (25), 5-17. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/712008>
- Boyana, H. (2005, Mayıs 1). Arkadia kökenli keçi tanrı Pan. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 24(37), s. 167-193. doi:10.1501/Tarar_0000000202
- Camille, M. (2009). *The gargoyles of notre-dame: Medievalism and the monsters of modernity*. London: University of Chicago Press.
- Can, Ş. (2011). *Klasik Yunan mitolojisi*. İstanbul: Ötüken.
- Catts, O., & Zurr, I. (2007). Semi-Living Art. E. Kac (Eds), *Sings of life bio art and beyond* (s. 231-247). London: The MIT Press.
- Graves, R. (1987). *New Larousse encyclopedia of mythology*. New York: Crescent.
- Grimal, P. (1986). *A conside dictionary of classical mythology*. S. Kershaw(Eds), England: Basil Blackwell .
- Jezińska, E. L. (2022). Affective realities and conceptual contradictions of Patricia Piccinini's Art: Ecofeminist and disability studies perspectives. *The Ecological Future*(12), s. 363-379. doi:<https://doi.org/10.18778/2083-2931.12.22>
- Kaya, A. (2023). Çağdaş sanat formu olarak dijital heykel, dijital heykelin sağladığı yeni olanaklar. *Sanat ve İkonografi Dergisi* (4), 2-9. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2861454>
- Krems, K. (2021, Ekim 3). Patricia Piccinini embracing the future.
- Mackellar, C., & Jones, D. A. (Dü). (2012). Continuum.
- Ödin, N. (2020). Notre-Dame ve hayal gücü: Gargoyle. 21(1), s. 137-141.
- Piccinini, P. (2019, Şubat). "Your place is my place." Rosi Braidotti in conversation with Patricia
- Rosenberg, R. J. (Dü). (2023, Temmuz 18). *Alaxis Rockman*. Art Works of Change.

Görsel Kaynakça

Görsel 1.

<https://ozhanozturk.com/2018/01/28/chimera-kimera-mitoloji/>

Görsel 2.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Notre_Dame_Katedrali#/media/Dosya:Notre_dame-paris-view.jpg

Görsel3.

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87%C3%B6rten#/media/Dosya:Bo-red_Gargoyle_at_Notre_Dame_de_Paris.jpg

Görsel 4.

https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Meryon#/media/File:Charles_Meryon_-_Le_Stryge_-_Google_Art_Project.jpg

Görsel 5.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Henri_Le_Secq_near_a_Gargoyle.jpg

Görsel 6.

https://tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%BCnyevi_Zevkler_Bah%C3%A7esi#/media/Dosya:El_jard%C3%ADn_de_las_Delicias_de_El_Bosco.jpg

Görsel 7.

https://tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%BCnyevi_Zevkler_Bah%C3%A7esi#/media/Dosya:Bosch_the_Prince_of_Hell_with_a_cauldron_on_his_head.JPG

Görsel 8.

<https://oggito.com/icerikler/pieter-bruegel-lyankar-meleklerin-dusu-su-1562/66840>

Görsel 9.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pan_and_Syrinx_-_After_Rubens.jpg

Görsel 10.

<https://www.fr.de/kultur/kunst/francisco-de-goya-lebensbilder-von-tanz-und-tod-91059785.html>

Görsel 11.

<https://www.interiamag.org/articles/tissue-culture-art-project-oron-catts-ionat-zurr/>

Görsel 12.

<https://www.cmaj.ca/content/177/6/609>

Görsel 13.

<https://www.flickr.com/photos/hanneorla/35124247892/in/photostream/>

Görsel 14.

<https://collections.lacma.org/node/198794>

Görsel 15.

<https://www.artworksforchange.org/portfolio/alexis-rockman/>

Structured Abstract

This study addresses visual applications of the chimeras occupying a significant position in Greek culture and its counterparts in other civilizations in art history and discusses how plastic arts have responded to these images. The chimeras in Greek mythology is part of a divine lineage and a product of human imagination. The chimeras, have been named after the inventions of modern science and deemed as monsters of mythology and a representation of the reality of organisms with humanoid qualities. This study aims to examine the denotations attributed to the chimeras from antiquity to contemporary art. The god and goddess form of these creatures or their demonic attributes, and the purposes for the creation of works reflecting the understanding that emphasizes the existence of a third species today or the possible existence of this species and its acceptance by humanity are also discussed.

The study deals with the role of chimeras in myths in ancient cultures, their various depictions in plastic arts in history and in contemporary art in line with science and in the expression of various ideas. The historical depictions of chimeras in plastic arts have been examined by literature review. Moreover, their applications in the works of the artists in plastic arts were examined and necessary information and visual resources were accessed from the web pages of the artists.

Mythology is endowed with stories enriched by the lives of the gods and the narratives of the creation of the world. These entities labelled as chimeras in myths and legends, which are richly dotted with half-human and half-animal creatures, are sometimes considered as evil beings, and supernatural forces. The various mythological stories involve heroic deeds, beliefs, adventures and stories of the gods of the nations with which they are affiliated. The supernatural powers of these creatures, forged by the combination of different beings, have caused people to call these monsters with fascinating, frightening and powerful attributes.

The chimeras, an important symbols of Greek mythology, are seen in various forms in Chinese, Egyptian, Indian and Anatolian cultures as well. They are encountered in the sculptures that are part of Gothic period architecture, inspiring the works of artists in the Renaissance, Baroque and Romantic periods.

In the Gothic period, when medieval European art is discussed and the architecture is at the forefront, sculptures are viewed as an element of architecture. The chimeras represented eccentric animals or people mentioned in the Bible. This concept, usually characterized by gargoyles, refers to the gutters that allow the water accumulated on the roof, functioning as a part of the architecture, to be drained. The most important structure of the Gothic period with these grotesque sculptures is Notre Dame Cathedral in Paris, one of the first and most innovative buildings in Europe. The cathedral has twin towers of giant size. At the same time, the rose window placed in the center, the large portal on the west façade and the section known as Galerie des Chimères, which combines the two towers, exhibit several chimeras. In this context, the sculptures representing the chimeras on this historical building were analyzed.

The chimeras serving as one of the most creative preoccupation of artists' imagination throughout history who depicted chimeras in their works (e.g. Boch and Bruegel from the Renaissance period, Rubens from the Baroque period, and Goya from the Romantic period) are included in this study.

In ancient cultures, the chimeras are depicted as almost immortal entities. In this sense, a different species is created by merging various limbs of animals - believed to take the power of every creature it combines - and superhuman powers are attributed to it, have offered an unlimited world for the artists to use their imagination freely. The chimeras, portrayed with surreal images in the Antiquity, Middle Ages, Renaissance and contemporary art, are born out of the imagination of the artists. These beings were thought as entities in which the unknown, the supernatural power, the invisible, the feared or the creative god-goddess were transformed into the visible. The artist, who transforms or makes them visible, produces modern chimeras in contemporary art under the influence of breakthroughs in biology and genetics. As a result of these scientific progresses, the artists have addressed issues such as ethics, criticism and the existence of the third species in their art. Consequently, while the chimeras before contemporary art gave the artists the freedom to design with unlimited imagination on the basis of religion and belief, they appear as the most remarkable material to present an understanding of art created by transcending the boundaries, where the world of the future is shown to the audience in today's art.